

Skaldsligt fyrverk

Yrkingasavnið “Café Europa” hjá Hanusi Kamban hevur dygdir, sum fyri vist kunnu broyta háttin, sum ein føroyskur lesari fer at lesa skaldskap, heldur ummælarin Arnbjørn Ólavsson Dalsgarð

Longu í titlinum á fyrsta yrkingasavninum hjá Hanusi Kamban, Café Europa, liggur ein fyriboðan um, at tað, sum goymir seg millum permurnar, er ein uppgerð við heimføðisskap og andligt trongskygni øðrumegin, og málsligt (og tjóðskaparligt) trongskygni hinumegin. Men Café Eruopa er so nógv meira enn bara tað: savnið er eitt satt fyrverk av poetiskum formum og motivum úr europeiskari og føroyskari bókmentasøgu

UMMÆLI

Arnbjørn Ólavsson Dalsgarð

Kendi danski rithøvundurin, ummælarin og bókmentamiðlarin fram um allar Poul Borum segði einaferð í samrøðu við útvarpsrásina Sokkelund, at tað, sum ger yrkingar til nakað serstakt og neyðugt í sær sjálvum, er tann serligi hátturin, málið verður brúkt: tað at mál, bókstavir, ljóð, orð og setningar verða brúkt vitvist og í samsvari við tær heilt serligu reglur, sum galda fyri skaldskap á bundnum máli, eitt nú reglur um ørindaform og rím. Men fyri at gerast ein góður yrkjari, helt Poul Borum fram, hevur tað alstóran týðning, at tú lesur breitt og nógv og klassikarar og útlendskan skaldskap, og her vísir hann til

viðagitnu útsøgnina hjá skaldinum T.S. Eliot, tá ið hesin sigur, at hvørt einasta bókmentligt stórverk broytir allar undanfariandi bókmentir, tí tá ið ein hevur lisið hetta verk, fer ein at lesa tær undanfarnu á ein annan hátt, enn ein annars hevði gjørt.

Fyri góðari viku síðan hevði Turið Sigurðardóttir, professari í bókmentum, eitt yvirlit – eina kanon – í ritinum “Punktum” (ískoyti til vikuskiftis-útgávuna hjá Dimmalætting) yvir tiggju tey størstu skaldskaparverkini á føroyskum – altso (sambært T.S. Eliot) ein lista við teimum verkum, sum hava havt størstu ávirkan á, hvussu vit lesa tær bókmentirnar, sum skrivaðar vórðu undan teimum. Í hesum lista eru heili seks yrkingasøvn ella einstøk verk á bundnum máli, ið røkka heilt frá Brynhildartátt til yrkingasavnið *Rot* hjá Tóroddi Poulsen. Bestu einstøku yrkingina, sigur Turið Sigurðardóttir vera “Aldan” hjá Gunnari Hoydal, sum flestallir føroyingar kenna best sum (felags)sang, við lagi eftir Anniku Hoydal.

Fyri ordans skyld skal eg skunda mær at viðmerkja, at topp-10 listin hjá Turið Sigurðardóttir varð gjørdur, áðrenn nýggja yrkingasavnið hjá Hanusi Kamban, *Café Europa*, sum her skal verða umrøtt, kom út. Um tað hevði broytt nakað, veit eg ikki, men eg kann alt fyri eitt staðfesta, at savnið hevur møguleika – ið hvussu er í føroyskum høpi – at blíva eitt av teimum

verkum, sum eftirtíðin fer at leita sær aftur til, tí tað hevur dygdir, sum fyri vist kunnu broyta háttin, sum ein føroyskur lesari fer at lesa skaldskap á bæði bundnum og óbundnum máli (sambært útsøgn T.S. Elitos) – kanska serliga útlendskan skaldskap. Men hetta er sjálvandi bara ein giting.

Tað, sum hinvegin stendur púra greitt, er, at Hanus Kamban sjálvur byggir sínar yrkingar á stórverk, sum undangonguhøvundar hava skrivað, alt síðan fornu griksku og rómversku sköldini, við sínum hexametrum, umvegis ta ganda-kendu sonettuna til friar modernaðar yrkingar, loystar úr fortíðarinnar formligu høftum. Og høvundarnir, sum hava lagt Hanusi lunnar undir hetta savn, eru hvørki fáir ella smáir: H.P. Lovecraft, Franz Kafka, Edgar Allan Poe, Thomas Mann, H.G. Wells, Hjalmar Söderberg, Dante, Paul Celan, Goethe, Seneca, Homeros, Herman Bang, Baudelaire o.s.fr. Hesin fyrst nevndi, amerikanski høvundurin H.P. Lovecraft, ið skrivaði ræðusøgur, fantasy og science fiction, tykist hava serligan týðning, tí hann er tann einasti, sum verður nevndur í sjálvum yrkingaheitinum – enntá í tveimum forum: “Grøvin hjá H. P. Lovecraft” (bls. 16) og “H.P. Lovecraft” (bls. 41)

Yrkingarnar spenna víða, bæði í innihaldi og formi. Sum dømi eru her tvær, sum báðar viðgera hugtakið “heima”, men sum annars eru heilt ólíkar. Vit byrja við tí seinru, sum eitur “Heim” (bls. 30):

heim rópar sálin heim eg / taki

bussin og fari út í býarins / terra incognita og fari av / á skeivum stað // heim eg vil heim men hvar / er skip mitt og hvar fór / tíðin eg drívi sum av tilvild / inn á kaffistovu har / tú situr

Henda yrking er skrivað í fríum ørindum, meðan fyrsta yrkingin í savninum, “Heimahøllin” (bls. 11), er ein hátíðarlig sonetta, sum ikki inniheldur tann iva og ta ójavnvág, sum eyðkennir modernitetin í hinari yrkingini:

ein váð av grønum silki har vit ganga / sum leiftrar fyri loti aldar teskar / har sóljugull og fípa eygað leskar / í loftsins endaloysi lampur hanga // sum tendrast móti nátt í hesum skála / er vín og virtur dagsverk til at fáa / frá hondum drós sum hugahválvið roða / eitt lív at liva ella – kykur – mála

Ella: heimið er, har vit ganga, har vit búgva, har vit virka.

Savnið er býtt upp í fimm partar. Fyrsti partur er bara henda eina yrkingin, “Heimahøllin”, sum ógvuliga hóskandi er ein sonetta, “diamantur yrkinganna”, sum ofta verður tikið til, ið lýsir ta høll, ein verður føddur inn í. Seinasti partur telur eisini bara eina yrking, “Evsta skarð”, sum snýr seg um hvíldarstaðin. Millum hesar lívsins pólar eru so tríggar partar, sum hvør sær umboða ávís skeið og ávísar tættir í lívinum (hjá skaldinum?).

Í øðrum parti finna vit yrkingar, í sum viðgera grundleggjandi tættir í menningini hjá okkum

